

Haidl (Zhůří) Šumavská vesnice zhruba velikosti Lidic. Ve třicátých letech měla vodovod, dvě vodní elektrárny, kartáčovnu, dvě pily, trafiku, kolářství, řeznictví, truhlářství, pekárnu, poštu a pět hospod. Zdejších 632 obyvatel žilo bohatým společenským životem, fungovaly tu pěvecký spolek, Spolek válečných vysloužilců, hasiči, Německý svaz nebo Šumavský spolek. V posledních dnech války se v okolí shromáždila skupina důstojnických kadetů a příslušníků Hitlerjugend, odhodlaná neodevzdat půdu americké armádě zadarmo. V následném boji, který poškodil řadu domů v obci, padlo 24 německých mladíků a 10 amerických vojáků. Obyvatelé Haidlu potom byli, stejně jako téměř všichni Němci ze Šumavy, nahrazeni přistěhovalci, zpočátku převážně z Rumunska a Slovenska. Ti využívali domy a infrastrukturu jen několik let, než kočovali dále. V roce 1952 byla totiž vesnice zarazena do vojenského pásma a brzy srovnána se zemí. Tankisté komunistické armády si z jejich zbytků

udělali terč pro ostrou střelbu. Zmizel i kostel, který několikrát v minulosti vyhořel, ale vždy byl z iniciativy místních lidí znovu vybudován. Na místě vylikvidované obce dnes stojí malá kaplička s pamětní deskou. Na ní se ale nelze dočíst nic o osudech zdejších obyvatel. Zato se zde píše: „V boji za svobodu Československa padlo dne 5. 5. 1945 v těchto místech 10 vojáků 90. americké pěší divize.“

Autor: Václav Jan

Část první, druhá, třetí.

Pojem Lidice je jednou z dobře fungujících emočních zkratk, jimiž systém udržuje při životě zakladatelský mýtus masové demokracie, který S. Jahn logicky situuje do roku 1945, a dále k tomu píše: „Decentralizovaný pluralistický diskurz západního světa má své skryté centrum právě v negaci svého skrytého antagonisty – Hitlera a všeho s ním spojeného (...) Nejedná se o skutečné centrum společenského diskurzu, ale spíše proticentrum, neboť je výhradně negativní: nepřitahuje, nýbrž výhradně odpuzuje, ale i tím díky nevyhnutelné dichotomizaci všech teoretických otázek určuje společenské směřování.“

Poválečnou obnovu Lidic inicioval židovský lékař Barnet Stross z britského města Stoke, kde hned v roce 1942 založil hnutí Lidice Shall Live. Slavnostní akce se tehdy zúčastnil i Beneš. Děti v různých „Lidicích“ po celém světě pořádají vzpomínkové akce a připomínají si německé zločiny. Lidice mají zvuk, ale kdo zná jméno alespoň jedné z oněch stovek zlikvidovaných německých vesnic v českém pohraničí?

Vedle Lidic a Ležáků v tichém zapomnění stojí osud stovek německých vesnic, po válce z velké části srovnaných se zemí a vymazaných z map, a milionů jejich obyvatel, zabitých, umučených či „jenom“ oloupených a zbavených domova. Mezi oběťmi poválečných exekucí na rozdíl od té lidické nepřevažovali muži, násilí se soustředilo hlavně na slabé a bezmocné, starce, ženy a děti. Nesmíme zapomínat ani na tisíce sebevražd Němců, mnohdy celých rodin. Jejich motivem mohlo být zoufalství ze zmařených nadějí na věčnou Říši, ale zřejmě častěji to byl obyčejný strach před běsněním lůzy. Už jenom nevídaný rozptyl v odhadech počtů sudetoněmeckých obětí (15 000 – 270 000) dokazuje, jak bezuzdná a divoká to byla doba, kdy mizeli lidé beze stop. Nešlo o spontánní pomstu za léta okupace, ale o radikální, dobovými okolnostmi jen velmi částečně omluvitelné vyvrcholení dlouhodobých snah českých elit o odněmčení českomoravského prostoru, k němuž byla využita (nejen česká) spodina a její loupeživé instinkty. Slovy Beneše konečně došlo „vylikvidování německé otázky“ a „odgermanizování“ naší vlasti.

Ačkoli s lidickou exekucí neměl Heydrich osobně nic společného, je pojem *Lidice* v širokém povědomí s pojmem *Heydrich* neodmyslitelně spjat. Nikoho příliš netrápí, že ve skutečnosti ani neznáme přesné osudy velké části lidických obyvatel, protože nejde o skutečnou pietu

k obětem, ale hlavně o posilování žádoucích narativů emočních dějin. Pravidelné politické obřady u lidického památníku mají udržovat při životě protiněmecké nálady, a hlavně podporovat základní hodnotový diskurz doby. V opačném případě by úcta k mrtvým musela nutně obsáhnout i památku povražděných Němců. Bohužel pojem Lidice je dnes používán k vyvolání přesně opačných nálad a tamní památník je symbolem myšlenky, že sice jsme se zbavili Němců možná necivilizovaným a pro obě strany škodlivým způsobem, ale bylo to nutné a správné, protože si přece „nic jiného nezasloužili“.

Po rozpadu starých říší v roce 1918 zvítězil v Evropě nacionalismus. Bylo jasné, že se chystá nové dělení světa, a kvas meziválečného období tomu odpovídal. Ambice sousedů nevěstily pro nově vzniklou masarykovskou republiku mnoho dobrého, se svým vykonstruovaným československým národem měla slabou startovací pozici proti přirozenosti mocenských nároků národa německého, polského nebo maďarského. Můžeme si jen na okamžik představit osud Čechů a Moravanů, kdyby vítězné tažení nacionalismu mělo podobu nikoli německou, ale třeba polskou nebo maďarskou (nemluvě o kremelských ambicích na krvavé zbolševizování celé Evropy). Joseph Goebbels ve svém deníku vzpomíná na maďarského vůdce Horthyho, který je naplněn „divokou nenávistí vůči Čechům“. Ostatně nebyl v tom sám. Němci byli šokováni brutalitou Poláků, kteří využili své krátké okupace malé části Československa k fanatickému potírání všeho nepolského, tloukli lidi na ulici, když promluvili česky a neváhali likvidovat i české hroby na hřbitovech. Na pozadí tohoto divokého polského nacionalismu není divu, že maršál Rydz-Śmigły se nechal vymalovat na velkém obraze, kterak na oři vítězoslavně cválá se svým vojem berlínskou Braniborskou bránou, což odpovídalo i skutečným ambicím polského vedení. Poláci usilovali o podmanění střední Evropy i prostřednictvím ambiciózního varšavského projektu tzv. Trojmoří. Snad můžeme hovořit o štěstí, že platí úsloví: „Poláci jsou sice velký národ, ale naštěstí ne tak velký, jak si sami myslí.“

V této souvislosti je zajímavá vzpomínka Liny Heydrichové. Měla mezi českými sloužícími na pražském hradě jednu polskou kuchařku, ale musela ji propustit, protože český personál s ní odmítl pracovat z rasových důvodů. Češi doslova prohlásili, že „nebudou jíst něco, co uvařila nějaká špinavá Polka“. Paradox doby.

V okamžiku, kdy Češi dosáhli kulminačního bodu svého národního sebevědomí a státotvorných ambicí, zahrnujících i vyloženě kolonizační mocenské nálady, tvrdě narazili na kulminační bod německého obrození a pangermánských tendencí, kdy mělo Německo po triumfu hitlerismu poprvé sílu a vnitřní jednotu k realizaci velkoněmecké myšlenky. Vrcholil věčný boj o charakter českých zemí, charakterizovaný oboustrannou snahou území buď germanizovat, nebo čechizovat. V roce 1945 (fakticky už o mnoho měsíců dříve) se karta zase jednou obrátila a Benešův okruh ve spolupráci s komunisty, západními spojenci a sovětským Ruskem přistoupil k realizaci již dlouho plánovaného „konečného řešení“ německého problému v českých zemích.

Už v březnu 1944 studijní skupina ministerstva národní obrany v Londýně předložila propracovaný návrh „řízené revoluce“, opakovaně konzultovaný s prezidentem a velením armády. Cílem bylo udržení válečných pravomocí armády, omezení práv a svobod, cenzura a

především násilná etnická očista území obnovené republiky. Ta měla podle plánu začít okamžitě po příchodu branné moci na území státu, ale ještě před ustanovením orgánů státní moci. Bylo tak vytvořeno právní vakuum a Beneš vyprovokoval a předem schválil násilí, za které neměl být nikdo odpovědný. Němci se při protičeských represích projeví trochu jako břídilové. Beneš se Svobodou jim po válce ukázali, jak se dělá etnická čistka. Během sedmi týdnů byla města „Deutschefrei“, půl milionu těch šťastnějších Němců bylo zbaveno majetku a vyhnáno za hranice, nezjistitelný počet méně šťastných byl už po smrti anebo „převychováván“ v koncentračních táborech. To vše koordinováno československou vládou a armádou ve spolupráci s Moskvou.

Narativ o pomstě Čechů za prožitek okupace kulhá na obě nohy prostě proto, že Češi se po válce nechovali k Němcům stejně, jako se předtím chovali Němci k Čechům, ale přibližně tak, jako se za války chovali Němci k Židům. Byl to ostatně Jan Masaryk, kdo použil výrazu „němečtí parazité“. A tentýž člověk v prosinci 1942 v rozhlasovém projevu hezky ilustruje náladu v Londýně: „Včera jsem viděl úžasný film *Jeden den války v Sovětském svazu*. Ti Rusové to se skopčáky umějí – viděli jsme sta a sta pobitých walhallistů – nemohl jsem si představit, jak příjemno je posmatřit na zabitého Němce...”

Třeba jen v Postoloprtech byly umučeny dva až tři tisíce Němců. Celý masakr proběhl už měsíc po „osvobození“ Rudou armádou a osobně ho řídil generál Španiel, takto bývalý legionář a vedoucí vojenské kanceláře prezidenta. Obdobné poměry panovaly i na jiných místech (nejen) Sudet, kde probíhaly popravy, znásilňování, pogromy a loupení. Podle Španiela: „Pamatujte, že dobrý Němec je mrtvý Němec. Čím méně jich půjde přes hranice, tím méně budeme mít nepřátel.“ Generál tento svůj vlastenecký postoj hrdě zopakoval v srpnu 1947 před vyšetřovací komisí. Po komunistickém převratu působil jako šéf Vojenského historického ústavu – zkrátka vítěz, který píše dějiny.

Abychom pochopili hloubku národnostní nenávisti, stačí pohledět na lingvistickou fantazii v českém tisku a publikacích z roku 1946. O „němcích“ (s malým „n“), kteří byli v téže době vražděni po tisících, se psalo třeba takto: „Teutonští zrudníci“, „nacističtí ještěři“, „divošský řev barbarských Germánů“, „hitlerovští pololidé“, „dosud nezcepeněný šakal Frank“, „Hitler-šílená berchtesgadenská bestie s kšticí“. Anebo dokonce: „Pruští junkeři; plazící se po bříshe před šílejícím kaprálem, jemuž kapaly z huby sliny jako buldokovi, zachvácenému vzteklinou“.

A Heydrich? To byl třeba „krvavý miláček Hitlerův“, případně „vzteklá hyena“. Bohužel k podobným výrazům nemá daleko ani současná historiografie. Ostatně národ, který už má svého „tatíčka“ i „otce“, „miláčka“ i „zrádce“, potřebuje zřejmě i svého „kata“. Kolik Čechů asi pobili a kolik vesnic vypálili husité, jestliže největší socha nad Prahou oslavuje Jana Žižku? Tomu všechno plenění a loupení rádi promíjíme, protože ho vnímáme zpoza slavobrány bohemocentrismu.

Sám Heydrich podle všeho žádnými nacionálně motivovanými pocity zášti netrpěl. Dějiny tomu chtěly, že se česká otázka stala jeho osudem, ale k Čechům a Moravanům měl stejný vztah, jako k jiným cizincům – převažoval v něm chladný odstup, nedůvěra a pocit vlastní

nadřazenosti. Ten logicky vyplýval z víry ve výjimečný potenciál Němců. Jestliže je někdo hluboce přesvědčen o vyvolenosti vlastního národa, je tím jeho vztah k národům cizím do značné míry určen. Lina Heydrichová dokonce tvrdí, že měl Čechy rád, ale byla to jeho žena a své paměti psala po prohrané válce...

Heydrich ve vztahu k českomoravské otázce nenáviděl dvě věci: Za prvé koncept čechoslovakismu, který vnímal jako podvod cílený na ponížení Německa ze strany strůjců versailleského diktátu, jako klín vražený doprostřed Evropy, aby silou rozdělil německý národní živel, jako umělý stát, který se stal vězením pro 3 a půl milionu jeho soukmenovců. Navíc jako projekt založený na internacionalistických a „židozедnářských“ základech a na Palackým a Masarykem účelově vybájených dějinách. A za druhé mu byla odporná strategie „benešismu“, jejíhož strůjce považoval za symbol licoměrnosti, zákeřnosti a protiněmeckého smýšlení. Byl přesvědčen, že Češi a Moravané jen shodou nešťastných historických náhod mluví dosud česky, a samozřejmě jsou v nežádoucí míře zasaženi východními rasovými vlivy, nakaženi humanismem a filosemitismem, pacifismem, dekadencí, švejkismem, parlamentarismem apod. Věřil v možnost nápravy, k níž ovšem bude zapotřebí hodně práce, trpělivosti a důslednosti. A také tvrdosti. České země se pak konečně mohou vrátit do lůna Říše, ke které po tisíciletí přirozeně patřily.

Protektorát na rozdíl od republiky postavené na lži o existenci státotvorného národa československého respektoval přirozenost národního cítění a dělení na českou a moravskou zemi, a samozřejmě vůli po národním sebeurčení Slováků. Zajímavostí byla dobová tendence k připojení Slováků ke Slovenskému štátu, na sklonku třicátých let populární mezi částí elity Moravských Slováků. Jakkoli šlo o projekt neživotný i z hlediska politických záměrů Říše, dobře symbolizoval nesmyslnost a emoční falešnost univerzalistického čechoslovakismu, jehož cílem bylo především zjednodušit a legitimizovat politicko-ekonomickou svévoli české dominance, zejména vůči sudetským Němcům.

Začlenění do Říše bylo v roce 1938 přijato s obrovským a bezvýhradným nadšením jak v Rakousku, tak v Sudetech. Na rozdíl od masarykovské armády, která musela v roce 1918 a ještě i 1919 do Němců střílet, aby se stali „loajálními občany“, byl wehrmacht o dvacet let později vítán květinami a slzami dojetí. A také vlivná část světové veřejnosti a politiky vnímala toto německé sjednocení jako spravedlivé dovršení zásad národního sebeurčení.

Často se lze dočíst o spokojeném soužití Němců a Čechů v masarykovské republice, které bylo narušeno až nástupem Hitlera k moci. Boj Němců za sebeurčení ve skutečnosti začal ihned s vyhlášením ČSR, ba ještě mnohem dříve. Čeští Němci měli stejný zájem na rozbití Rakouska-Uherska, jako Češi, neboť i oni chtěli žít ve vlastním národním státu. Některé české elity lpěly do poslední chvíle na Rakousku s nadějí, že se postupně podaří z monarchie vybudovat federální stát se slovanskou většinou, a tím rozbit velkoněmeckou myšlenku. Vedle panslavismu tak jedna z nadějí protiněmeckých kruhů spočívala v austroslavismu, který nebyl cizí ani Palackému, ani Masarykovi. Idea národa *československého* se později změnila v moderní koncept národa *československého*, stejně tak vykonstruovaného a neživotného, a stejně tak zaměřeného hlavně k eliminaci germánského vlivu. Jak ale píše Peroutka: „Může působit jako překvapení, že první čin, kterým začal ústavní rozpad a drobení

Rakouska, nevykonal žádný z opozičních národů, nýbrž rakouští Němci.“

Už 21. října 1918 němečtí poslanci vyhlásili utvoření nového státu Němců a rakouských Němců, ustavili zatímní Národní shromáždění a prohlásili habsburskou monarchii za mrtvou. Tedy dříve, než byla vyhlášena ČSR, deklarovaly provincie Deutschböhmen, Böhmerwaldgau, Sudetenland a Deutschmähren svou vůli po národním sebeurčení, stejně legitimní, jakou projevili po rozpadu monarchie Češi. Zatímní premiér dr. Waldner silně zkritizoval habsburskou monarchii za to, že v ní údajně musela část německého národa nést „těžké břímě“. Mnozí rakouští Němci se zkrátka v době silně probuzeného nacionalismu cítili v rámci habsburského „žaláře národů“ stejně nespokojeni, jako Češi. Vzhledem ke strategickým zájmům Západu se ovšem naplnění své touhy na rozdíl od Čechů nedočkali, a museli si počkat další generaci. Ostatně území postoupená Říši na podzim 1938 byla prakticky totožná s těmi, jejichž obyvatelé chtěli být součástí německé státnosti už na podzim o dvacet let dříve.

Romantický rozměr touhy získat půdu „kropenou německým potem a krví“ pod kontrolu německé státnosti vystihuje Arnold Bronnen v románu *O. S. o bojích s Poláky v Horním Slezsku na konci osmnáctého roku*: „Německo, pocit, více než toto vše, pocit ducha. Směřem na východ nad rovinou, jež postupně hnědla, ležela města, hladovějící, oddělená od sebe, opuštěná, plná touhy, města, jež vnímala tytéž pocit, jejichž duch mluvil stejnou řečí, která byla osídlena týmiž lidmi, jež podepírala a nesla tutéž kletbu, a která byla napájena z téhož pramenu německé vitality.“

Už na podzim osmnáctého roku zasahovaly v Sudetech jednotky nové čs. armády, a přinutily naše Němce stát se občany nového státu otevřenou výhrůžkou násilí, mnohde pak i naplněnou. Situace se uklidnila jen zdánlivě a nakrátko. V březnu 1919 vyhlásily německé politické strany v Československu generální stávkou, iniciovanou sociálními demokraty. Předseda Německé sociálně demokratické strany v ČSR Josef Seliger: „Vede nás sem dnes jen láska k našemu národu, k naší svobodě a k našim právům. Chceme vytrvat v našem boji o právo na sebeurčení a společně vpochodovat do velkého, svobodného, socialistického Německa!“ Protest přerostl v mohutné povstání neozbrojeného obyvatelstva, které bylo brutálně potlačeno armádní střelbou. Na dlažbách měst zůstalo kolem šedesáti mrtvých demonstrantů, včetně žen a dětí. Filozof Rádl právem hovoří o „válce Čechů s Němci“ dávno před rokem 1933.

Pražská vláda neváhá záměrně izolovat pohraničí od dodávek základních životních potřeb včetně potravin s cílem vyhladovět odbojné Němce a přivést je k poslušnosti. Republika československá ignoruje smluvní závazky z Versailles, Ženevy, Paříže, St. Germaine či Trianonu a nastoluje zcela svévolné a proti menšinám namířené vnitřní politicko-administrativní uspořádání. Proces faktické kolonizace Sudet probíhal ale hlavně cílenou migrací českého obyvatelstva (s velkým zastoupením legionářů) do německých oblastí, rovněž dosazováním Čechů do státního aparátu, z něhož byli naopak propouštěni Němci.

Ne všichni vlivní Němci ovšem v poválečném chaosu podporovali rostoucí sebevědomí a sjednocovací tendence vlastního národa. Přirozeně už tehdy lze pozorovat inklinaci určitých

kruhů k jakési nadnárodní elitě čistě na základě momentálního osobního prospěchu. Tak se stala nečekaným spojencem Prahy servilní část nově vznikající berlínské elity, pro niž velkoněmecké snahy byly *de facto* vnitropolitickou konkurencí. Německý konzul v Praze Gebssattel spěchal blahopřát Národnímu výboru k vytvoření samostatného čs. státu již ráno 29. října 1918. Iniciativně proti svým soukmenovcům a vstřícně k Československu vystoupili především někteří sudetští bankéři a průmyslníci. Na setkání ve Vídni vyhodnotili pragmaticky hospodářské perspektivy v ČSR jako výhodnější pro své podnikání, naopak se obávali vývoje v Rakousku a Německu, kde zuřila inflace a politicky nestabilní atmosféra. Rovněž si spočítali, že v rámci Německa nebo Rakouska by se zřejmě museli podílet na odvodech reparací, což jim jako československým občanům nehrozilo. V některých případech proto tito Němci přímo naléhali na velitelství nejbližších vojenských útvarů, aby byl v pohraničí zjedнан pořádek a aby byla města obsazena československou armádou.

Tyto kontexty reflektuje např. chebský list *Egerer Zeitung* už 26. října 1918: „Nemusíme se tolik obávat biče, jako spíše cukru. Českým bajonetům se vysmíváme, nebezpečí ale spočívá v tom, že nám Češi poskytnou plné pytle obilí, nebezpečný je český chléb a český cukr.“

Mnozí bohatí Němci ostatně brzy litovali. Nová republika se v rámci snah o čechizaci pohraničí zaměřila i na ně. Pozemková reforma v letech 1919 a 1923 „vykoupila“ pozemky za státem určené, z tržního hlediska směšné ceny. Tato „elegantní loupež“ dopadla hlavně na německou šlechtu. Devalvace měny znamenala znehodnocení úspor především bohaté buržoazie, tedy opět převážně Němců. Celkovým záměrem bylo dostat německý živel v republice do kolen politicky a ekonomicky. Počešťování průmyslu probíhalo sofistikovaně, když německé firmy byly ekonomickými tlaky nuceny formálně přestěhovat svá sídla do českého vnitrozemí, načež byl uplatněn předpis, že národnostní poměr zaměstnanců v podniku musí odpovídat poměru obyvatel v místě sídla, takže docházelo k dalšímu propouštění německých zaměstnanců, a to i v čistě německém pohraničí. Během krize po pádu americké burzy byly sociální a ekonomické pomocné vládní programy směřovány cíleně na české podniky, německé měly dále krachovat a chudnout. Jen v letech 1921 až 1930 díky pozemkové reformě zmizelo 3 520 německých zemědělských podniků a za stejné období se zvýšil počet těch českých o 18 527. Byly zřizovány a budovány moderní české školy ve městech, kde žili tradičně převážně Němci. K dalšímu počešťování sloužilo např. účelové formální slučování obcí, aby byly kvůli volbám administrativně oslabeny čistě německé enklávy. V pohraničí byly posilovány úřady obsazené Čechy a podporovány české firmy, cíleně na úkor německých. Jen ve dvacátých letech přišlo o práci 33 000 českých Němců, které nahradilo 41 000 Čechů. To nebránilo pražské propagandě v tom, aby okamžitě poté, co začali Němci stále více a logicky obracet své naděje k Říši, nezačala ukřivděně žehrat na nevděk a zradu „našich“ Němců.

Západní spojenci začínají postupně opatrně a později stále hlasitěji protestovat a žádat nápravu vztahu čs. státu vůči menšinám. Marně. I proto později v Mnichově podepisují odstoupení českého pohraničí s celkem klidným svědomím. Beneš je si toho dobře vědom. Navenek se tváří bojovně, ale v tichosti už 15. září 1938 pověřuje ministra Nečase tajným úkolem: Poslat francouzské vládě tajný plán s návrhem na dobrovolné odstoupení sudetoněmeckých oblastí v rozsahu až 6 000 kilometrů čtverečních. Beneš přitom Nečasovi

zdůrazňuje: „Nikdy nepřipustit, aby se mohlo říci, že plán pochází z Čech. Dále neříci, že to pochází ode mne.“ Když vyhlásil mobilizaci, už věděl, že je to jen další proľhané gesto a že vzbuzuje u Čechů plané naděje.

Protože tvrdá pravda formulovaná ústy Aloise Rašína, že „právo na sebeurčení je pěkná fráze – ale rozhoduje moc“, platila nejen v roce 1918, kdy byla vyslovena, ale i v roce 1938, kdy už byla našimi exponenty vnímána s mnohem menší dávkou nadřazeného cynismu.

Na podzim osmatřicátého roku, kdy sudetští Němci vítali německé vojáky, Reinhard Heydrich ještě netušil, že bude mít s českou věcí tolik společného. Právě začínal v Berlíně realizovat svoje představy o sjednocení bezpečnostní a kriminální policie do jednoho mohutného aparátu. Vybíral pečlivě spolupracovníky, zejména z řad spolehlivých, zapálených, mladých a vzdělaných nacionálních socialistů, a prosazoval svou vizi organizační struktury a bojového charakteru bezpečnostní služby. Postavil se proti tomu, aby se jednalo o další běžný „úřad“ pod kontrolou ministerstva vnitra a financí, a hodlal vybudovat akceschopný tým na principech, na jakých fungovala SS, s vojenskou kázní a zcela podřízený nikoli státní, ale stranické disciplíně a nacionálně-socialistické ideologii. To se mu nakonec i povedlo a Hlavní bezpečnostní říšský úřad (RSHA) se stal specifickou výkonnou mocí rasově podmíněného národního společenství, s širokou škálou záběru od boje proti běžné kriminalitě až po speciální odbory, mající v agendě rasově-biologická zkoumání a obecně „duchovní zápas o nového člověka“.

Působení Heydricha v Praze nebylo z hlediska celkového významu jeho osobnosti tak důležité, jak se to jeví z české pozice. I v Praze se věnoval hlavně své práci pro RSHA, který byl jeho dílem a chloubou. Za krátkou dobu svého protektorování v mnoha směrech změnil poměry v Čechách a na Moravě, ale na rozvinutí větších plánů, zejména v oblasti dalšího sbližování Protektorátu a Říše, v sociálních otázkách a ve výchově mládeže, se mu nedostalo času.

Dokončení příště